

ПРЕЦЕДЕНТНІ РЕЛІГІЙНІ ІМЕНА В ЕГО-ТЕКСТАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті розглянуто особливості вживання прецедентних релігійних імен у щоденниковому й епістолярному дискурсі Тараса Шевченка, зосереджено увагу на передумовах використання прецедентних біблійних й античних феноменів у творчості Кобзаря, визначено їхні групи, з'ясовано прагматичне навантаження прецедентних релігійних назв

Ключові слова: епістолярний дискурс, щоденниковий дискурс, прецедентне релігійне ім'я, прецедентний релігійний феномен, его-текст.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження его-текстів знакових діячів української культури є тим благодатним і невичерпним матеріалом, що впродовж десятиліть привертає увагу науковців, оскільки дослідження мовленнєвої поведінки авторів листів і щоденників є шляхом до розв'язання одного з найважливіших питань сучасної лінгвістики – людина в мові, а відтак уможливорює більш повне й усебічне розуміння людини як мовної особистості.

Листи й щоденник Тараса Шевченка, безперечно, як его-тексти є тим цінним матеріалом, який уможливорює «декодування» його творчості, світогляду й світосприйняття, розкриття його як мовної особистості. С. Єфремов у передмові до «Листування Тараса Шевченка» влучно зазначив: «Єсть люди, у яких публічна діяльність і особисте інтимне життя розходяться різно: один чоловік на людях і інший сам із собою чи в гурті близьких своїх. Шевченко до таких не належав. Безпосередність почуття й дивна щирість були основними у його вдачі рисами і йшли в парі з усіма його вчинками чи публічної чи інтимної натури. Він помилявся, падав, але ніколи не злукавнував, не позував ні перед іншими ні перед собою навіть, не випинав своєї особи, не спинався на котурни. Такий він у своїх художніх творах. Такий у своєму журналі, цьому найінтимнішому з документів великої душі. Такий він і в своєму листуванні. Листи Шевченкові – це оригінальна частка його творчості й невідлучний додаток до творів, для громадського вжитку призначених» [14, с. 50].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Мова листів і щоденників Тараса Шевченка постійно перебуває в центрі дослідницького інтересу науковців, що засвідчують виконані в різний час роботи В. Абашиної, С. Богдан, Т. Космеди, М. Мозера, П. Тимошенка, Р. Трифонова, Н. Піддубної, С. Ігнат'євої та ін. Зрозуміло, що така наукова увага не випадкова, адже его-тексти мають, за влучним виразом М. Коцюбинської, дуже високий ступінь «напоєння авторським „я”» [4, с. 31].

В українському мовознавстві прецедентні феномени активно досліджують такі науковці, як А. Берестова, С. Богдан, Т. Кальченко, Ж. Колоїз, Т. Космеда, А. Кремнева, Н. Орлова, О. Переломова, О. Прибитько, К. Попова, О. Решетняк, Г. Романова, М. Стечик, О. Телєжкіна, М. Туркова-Зарайська, Л. Хрячкова, Л. Явір та ін.

Мета і завдання статті. Однак ще й сьогодні на маргінесі наукової уваги залишається питання дослідження особливостей уживання прецедентних релігійних назв в его-текстах Тараса Шевченка, їхньої ролі у вербалізації світогляду письменника, що й становить мету цієї розвідки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. *Прецедентний релігійний феномен* визначаємо як «складний знак, що характеризується смисловою цілісністю й зв'язністю й має здатність у стислій формі зберігати інформацію про вірування (від найдавніших до сучасних) представників певної релігійної спільноти, постійно поновлюваний у мовленні за допомогою відповідних мовних сигналів, що актуалізують його стандартний зміст» [1, с. 47], при цьому біблійну прецедентність розглядаємо як найбільш вагомий, однак не єдиний складник релігійної прецедентності.

Науковці постійно звертають увагу на насиченість як художніх, так і его-текстів Тараса Шевченка біблійними прецедентними одиницями, що цілком умотивовано, адже текст Біблії, безумовно, є прецедентним, тобто таким, що його потрактовують як «завершений і самодостатній продукт мовленнєво-мисленнєвої діяльності, поліпредикативну одиницю, складний знак, сума значень компонентів якого не складає його змісту; він добре відомий кожному посередньому члену національно-культурної спільноти; у когнітивну базу входить інваріант його сприйняття та звернення до нього неодноразово поновлюється через пов'язані з текстом прецедентні висловлювання чи символи» [9, с. 99], а самі прецедентні біблійні феномени є маркерами інтертекстуальних зв'язків із Біблією, а прийоми інтертекстуальності є засобом актуалізації прецедентних феноменів у тексті-приймачі.

Тарас Шевченко добре знав і постійно читав Біблію, яка була його неодмінним супутником упродовж усього життя. Про це він пише в період «трьох літ» і особливо – під час заслання. Як засвідчують листи, Тарас Шевченко читав Біблію не лише у зв'язку з відсутністю іншої літератури, а й із внутрішньої потреби, посиленої хворобою й творчою паузою, долучитися до її нетлінного слова: *«Увы, настали дни, дни испытаний. Попробовал, было, стихи писать, но такая дрянь полезла с пера, что совестно в руки взять, дочитываю Библию, а там... а там... опять начну»* [4, с. 74].

Серед прецедентних релігійних імен, ужитих Тарасом Шевченком, одне з чільних місць посідають християнські *монотеоніми* на позначення Всевишнього, що становлять чи не весь традиційний арсенал найменувань Бога в українській лінгвокультурі. Так, Кобзар називає Його *Бог, Господь,*

милосердний Бог; Милосердный Человеколюбец, великий Бог; живий Бог; милый Бог; Всемогутий Бог; святий Бог; милосердний Господь; наш помічник і серцевідець; святий; Чоловіколюбець; Всемогутий чоловіколюбець; Всемогущий Создатель, Всемогутий создатель вселенної; Всемогутий і премилосердний Господь, Всемогущий Творец Вселенной, Всемогущий и Премилостивый Бог, Небесный Отец, Высочайший Владыка, Единый Истинный Бог, Податель добра и красоты та ін. (див. про це [7]).

З урахуванням частоти й семантичного наповнення імен Господа в его-текстах Тараса Шевченка вважаємо за можливе віднесення їх до першого кола індивідуального теонімічного фрейму (за О. Карпенко), до якого «входить рідне, своє, дороге – те, що людина любить, тримає не тільки в ментальному лексиконі, а й у серці. У ситуації теонімії перше коло передбачає щиру, справжню, непоказну віру в реальність божества, якому поклоняються. Просте дотримання обрядів і ритуалів певного віросповідання тут у рахунок не йде. Ідеться про внутрішнє, ментальне відношення людини до Бога» [3]. Ми також погоджуємося з О. Карпенко в тому, що ще одним аргументом включення теоніма до першого індивідуального кола є поезія, адже у творах Тараса Шевченка слово *Бог* ужито 634 рази, а *Господь* – 121. Звісно, що критичні звертання Шевченка до Бога наявні як у поезії: так і в щоденнику, напр. : «<...> Скоро ли долетят эти пронзительные вопли до **твоего свинцового уха**, наш праведный, **неумолимый, неублажимый, многотерпеливый Божже?** <...> Молю только **многотерпеливого Господа** умалить малую часть своего **бездушного терпения**» [14, с. 713], але, як зазначає О. Карпенко, «і в таких інвективах видно, що йдеться про рідне, близьке» [3].

Як у глибокого інтелектуала, «літературні й мовно-культурні інтереси Тараса Шевченка формувалися не тільки на романтично-народницьких, фольклорних джерелах і Біблії. Його поетичний словник, спосіб художнього мововираження не залишають сумніву в тому, що провідними культурологічними орієнтирами для поета були також твори світової та тогочасної європейської літератури» [11, с. 184]. Цим, очевидно, й пояснюється наявність у щоденнику не лише імен-бібліїзмів, а й імен античних богів.

Ім'я давньоримської богині війни *Беллони*, яке входить до перифрази *сурові діти (сини) Беллони* уживається на позначення офіцерів царської армії, з якими поет був знайомий під час заслання, порівн.: *Настоящие суровые сыны Беллоны. Одно, чем я могу растолковать себе это отсутствие обоняния и зрения у суровых детей Беллоны, — это всепокоряющая владычицы водочка*» [5, с. 662]. Ім'я *Німезиди* – давньогрецької богині помсти – автор щоденника вживає як метонімію в значенні «помста»: *«Но, увы! Неумолимая Немезида преследует меня на каждом шагу. Избегая комаров, я наткнулся на шмелей»* [5, с. 660].

Кілька разів поет згадує *Аполлона* — давньогрецького бога світла й покровителя мистецтв, коли звертається до своїх друзів із проханням

надіслати якийсь із творів мистецтва, напр.: *«Кончили ли вы печатать вашу книгу? Если кончили, то ради самого Аполлона и его прекрасных бессмертных сестер пришлите мне экземпляр»* [5, с. 198]. Очевидно, що «уживаючи такі прецедентні міфологічні імена, Т. Шевченко позбавляє мову побутовізмів, інтелектуалізує мовлення тексту щоденника, адже прецедентні власні назви мають потужний прагматичний і стилістичний потенціал» [8, с. 18].

Агіоніми (імена святих, великомучеників, апостолів), що їх уживає Кобзар (великомученик Георгій, Ілля), переважно реалізують своє пряме номінативне значення, коли він звертається до людини, яка має ім'я якогось святого, як наприклад: *Во имя всех святых и в особенности во имя великомученика Георгия, извините мне, что я не самолично поздравляю вас с днем вашего ангела* [5, с. 237], вітаючи Єгора Коваленка з іменинами (як відомо, у християнському іменнику ім'я Єгор має церковний відповідник Георгій), або ж коли згадує святого пророка Іллю, у день пам'яті якого, за церковним календарем, Тарас Шевченко здійснює запис. Однак при цьому діарист удається до певного іронізування з постаті цього апостола, називаючи його *безграмотный библейский циник* і разом із тим указуючи на його, так би мовити, інтернаціональність, оскільки він є шанованим не лише в християнстві, а й в інших світових релігіях, порівн.: *«Илия-космат; так пишется он в Библии. Должно быть этот библейский циник был безграмотный, потому что не оставил по себе, подобно другим пророкам, писанного пророчества. <...> У палестинских магометан <...> он пользуется таким же почетом, как у евреев и христиан»* [14, с. 691].

Безперечно, що серед агіонімів-християнонімів найбільш уживаним є ім'я Божої Матері, яку він, згідно з християнською традицією називає широким спектром імен, таких, як *Пресвятая Матерь Всех Скорбящих, Мати Божя, Мати Господня, Пречиста Діва, матір Спасителя, свята Марія*, багато з яких уживає у складі традиційних етикетних формул із метою застереження (*крий мати Божя, крий мати Господня* та ін.), що є вербалізацією християнських уявлень про Богоматір як заступницю й покровительку, що захищає християн, покриваючи їх своїм омофором, порівн.: *«Чи не сердилися ви на мене часом? Або, крий мати божя, чи не забули мене безталанного?»* [5, с. 87]; *«<...> давно ми не бачились, та не знаю, чи й побачимося швидко, а може, й ніколи. Крий мати Господня!»* [5, с. 93]. Він, як це й прийнято в християн, звертається до Матері Божої з проханням по допомогу своїм друзям, наприклад, солдату-українцю напр.: *«И поможи тебе Пресвятая Матерь Всех Скорбящих пройти эти безводные пустыни, напиться сладкой Днепровой воды и вздохнуть в измученную грудь живительный воздух нашей прекрасной, нашей милой родины»* [12, с. 702].

Разом із тим Кобзар глибоко перейнявся євангельською історією сердечних страждань Марії, про що він неодноразово пише В. Репніній, і планував описати *«серце матери, по жизни святой Марии»* [5, с. 93], *«сердце матери, по жизни Пречистой Девы, матери Спасителя»* [5, с. 98].

Зауважимо, що в жодному з листів чи щоденникових записів він зовсім не створює іронічних виразів стосовно Діви Марії, оскільки відчував до неї надзвичайну любов і повагу, «про що свідчить відчуття іманентної релігійності, притаманне всій творчості поета та його ставлення до Богородиці, висловлене в інших творах» [15, с. 39], особливо ж у поемі «Марія».

Серед назв прецедентних бібліонімів Тарас Шевченко найчастіше використовує *клерикалоніми* (власні назви церковних творів), як-от: *Біблія, Євангеліє, Апокаліпсис, Одкровення, Новий Заповіт*.

Частотність згадувань релігійних книг цілком зрозуміла, адже, як слушно зауважив Ю. Шевельов, «<...> Шевченко виростав (і лишився вірним) на релігійній літературі, ніколи не обтрусився з цієї атмосфери, а в роки заслання відповідне світовідчуття перетворив на світогляд. Не Белінський чи Чернишевський, і не тільки Біблія, а й акафісти, житія святих, Отці Церкви, Тома Кемпійський, просто навіть церковні календарі <...>» [13, с. 20].

Біблія – супутниця Шевченка в найскрутніші моменти його життя й не лише тому, що вона була доступною й не дозволеною для нього, адже її забороняли читати хіба непростимим злодіям (порівн. «<...> прочитали несколько мест Либельта и нашли, что подобные книги пишутся для арестантов, которым даже Библии не дают читать» [14, с. 692], а ще й тому, що, як зазначають О. Яковина й О. Слободян, «життєвий досвід, роздуми над природою людини й читання Біблії переконали Шевченка в тому, що естетичне виховання мистецтвом та етичне виховання правдивою релігією долучають людину до розуміння свободи й любови. Синонімами до цих понять у Шевченка постають правда і Христос, які, власне, є ключовими у християнській літургії» [15, с. 73]. Релігійні книги є його порятунком у засланні порівн.: «Я теперь, как падающий в бездну, готов за все ухватиться — ужасна безнадежность! так ужасна, что одна только христианская философия может бороться с нею. Я вас попрошу, ежели можно <...> прислать мне Фому Кемпейского „О подражании Христу“. Единственная отрада моя в настоящее время – это **Евангелие**. Я читаю ее без изучения, ежедневно и ежечасно» [5, с. 92], а також джерелом творчого натхнення, про що на початку ХХ ст. В. Щурат писав: «Святому письму засвідчує Шевченкова Муза, <...> високий, прямо поважний тон, а навіть основи філософічного світогляду» (цит. за [15, с. 263]), порівн.: «Новый Завет я читаю с благоговейным трепетом. Вследствие этого чтения во мне родилась мысль описать сердце матери по жизни Пречистой Девы матери Спасителя. И другая, – написать картину распятого сына ея. Молю Господа, чтобы хоть когда-нибудь олицетворились мои мечты!» [5, с. 98]. Очевидно, саме тому, що він відчував загострений пієтет до священних книг, його обурював дисонанс між надмірно пишним зовні, але неглибоким духовно, як йому видалося, проведенням церковних служб і звучанням у цей час святого Євангелія, порівн.: «<...> зашел в собор послушать архиерейских певчих. Странно, или

это с непривычки, или оно так есть. Последнее вернее. В архиерейской службе с ее обстановкою и вообще в де[ко]рации мне показалось что-то тибетское или японское. И при этой кукольной комедии читается Евангелие. Самое подлое противуречие» [14, с. 777].

Як видно зі щоденника, Тарас Шевченко не полишає читати Біблію й після солдатчини, обговорює її зі своїми знайомими, виявляючи свою обізнаність і захоплення, напр.: *«<...> мы с В[ладимиром] И[вановичем] между разговором коснулись как-то нечаянно псалмов Давида и вообще Библии. Заметив, что я неравнодушен к библейской поэзии, В[ладимир] И[ванович] спросил у меня, читал ли я Апокалипсис. Я сказал, что читал, но увы, ничего не понял; он принялся объяснять смысл и поэзию этой боговдохновенной галиматьи и в заключение предложил мне прочитать собственный перевод Откровения с толкованием и по прочтении просил сказать свое мнение» [14, с. 759].* Щоправда, як видно з наведеного уривка, у цьому ж записі він характеризує Апокаліпсис (Одкровення) як незрозумілий йому текст, критично називаючи його боговдохновенной галиматьей.

Хоча письменник добре знав молитви й часто до них звертався (детальніше про це див. [7]), він лише один раз уживає *депрекатіонізм* – скорочену назву молитви «Да воскреснет Бог» – для створення гумористичної тональності, побудованої на контрасті поєднання побутовізмів і високої церковнослов'янської лексики, що в цілому також було скероване на «мужицький» стиль епістолярного спілкування, який почасти виявляв Тарас Шевченко у листуванні з Я. Кухаренком, напр.: *«Як будете ви мені розказувать про вареники та проче, то я вас так вилаю, як батька рідного не лаяв. Бо проклятуца ота страва, що ви розказували, неділь зо три снилась. Тільки що очі заплющу, вареник так, так тобі і лізе в очі, перехрестишся, заплющишся, а він знову. Хоч „Да воскреснет” читай, таке лихо» [5, с. 64].* Гумористичний ефект забезпечується також уживанням прецедентної назви-депрекатіоніма, оскільки адресат (читач) знає, що молитва «Да воскреснет Бог» або, як вона ще називається, «Молитва до Чесного Хреста проти злих духів» читається під час бісівських спокус і нападів, якими в контексті листа постають вареники.

Навіть у радянські часи дослідники, зокрема П. Тимошенко [12, с. 68], звертали увагу на наявність у листах Кобзаря великої кількості *геортонімів* (назв свят, пам'ятних дат, урочистостей): *Різдво, Святвечір, святки, Різдвяні святки, Водохреще Великдень, Паска, Страшний тиждень, Зелені святки, Пилипівка, Покрова, М'ясниці, Байрам*, та ін., справедливо пояснюючи це українськими традиціями позначення часу. Переважно це справді так, оскільки назвами свят Тарас Шевченко позначає час, коли відбувалися ті чи ті події його життя чи окреслює певні хронологічні рамки, напр.: *«Думаю на Масницю приїхать до тебе в Никольське, а до того часу, може, дасть Бог, вийде мені розрішення, то і в Москву» [5, с. 258]; «Обіцянку пришлю вашим дівчатам к Великодню, а може, й раніше, коли*

впораюся» » [5, с. 244]; «Поберемося ми після Покрови» [5, с. 244], причому під час заслання цю ж функцію виконують нехристиянські геортоніми, напр.: «<...> у нас сьогодні **байрам** у Ирак[лия] <...>» [5, с. 115].

Однак є в його листах і глибші контексти, де назва свята стає елементом розгортання прецедентної ситуації, спроектованої на життя поета. Ідеться насамперед про найбільш часто згадуване поетом свято Великодня (Паски, світлого Христового Воскресіння, Воскресіння Христового) й ті біблійні алюзії страждань, смерті й воскресіння Христового, що прочитуються в листі до графині А. Толстої у квітні 1856 року [5, с. 244]. Великдень завжди був особливим святом для поета, на що вказує повтор займенника *такой* («*Благородное письмо ваше от 20 февраля получено мною 15 апреля и получено так кстати, как я еще никогда не получал (в день светлого Христова Воскресения) такого искреннего сердечного письма и в такой день.*»). А Великдень 1856 року був надзвичайно важливим для нього, цьому дню передували багаторічні страждання, посилені на Страсному тижні очікуванням відповіді на своє клопотання про звільнення («*Страстная неделя была проведена мною в самом тревожном, в самом тяж[к]ом ожидании. Я в продолжение Великого поста, и в особенности на Страстной неделе, когда уже у нас открылось водное сообщение, я ждал из Оренбурга почты, которая должна была привезти мне прощение <...>»*), на яке він напередодні Святої неділі отримав відмову, унаслідок чого відчув глибокий відчай («<...> я не был представлен к этой высочайшей милости, <...> я не вычеркнут из реестра мучеников, <...> я забыт. Горько, да и как еще горько получить такое известие и в такой великий день. <...> Я близок был к отчаянию, так меня ошеломило это безнадежное известие). Із страшного стану Тараса Шевченка вивів і повернув до життя лист графині А. Толстої («*На другой день ротный командир объявил мне, что получено страховое письмо на мое имя <...>. Это было <...> ваше искреннее, великодушное послание. <...> Я ожил, я воскрес! <...> и остальные дни праздника я провожу как бы в родном семействе. <...> Я так обрадован, так осчастливлен вашим ласковым приветом, что забываю гнетущее меня девятилетнее испытание*»). Як видається, цей фрагмент підтверджує думку про те, що прецедентне ім'я має багатовимірну структуру, яка «передбачає включення, окрім поняттєвої основи – його інтенціоналу, „мислиму” й „переживану” носієм мови соціо-психо-культурну частину – емоції, оцінки, національні образи, притаманні певній культурі, що складають імплікаціонал слова» [2, с. 439]. Для актуалізації прецедентної ситуації можуть бути використані всі типи прецедентних феноменів (імена, вислови, тексти). Так, Марія та Мар'ян Скаби зазначають, що «майже всі власні імена, ужиті в біблійних крилатих словах і виразах, є знаковими, прецедентними, таким, що позначають певну відому біблійну ситуацію» [10, с. 243], а сама ця прецедентна ситуація вербалізує христоцентричність Тараса Шевченка, адже, як зазначають О. Яковина і О. Слободян «Христос виступає в Шевченка

орієнтиром життєвої моральності і конечної справедливості. Відповідно поет актуалізує у своїй творчості образ-символ Христа як спосіб морального й національного самопізнання <...>» [15, с. 12].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, релігійні, переважно християнські, прецедентні імена посідають важливе місце в его-текстах Тараса Шевченка й виконують важливу роль у вербалізації його світогляду як елітарної мовної особистості й істинного християнина. Поет творчо переосмислює низку прецедентних релігійних назв не лише християнства, а й інших релігій, уводячи їх до складу різних тропів, актуалізуючи ті чи ті периферійні смисли.

У перспективі вважаємо за доцільне розглянути особливості вживання й творчого переосмислення прецедентних феноменів інших типів (виразів, текстів) в епістолярній і щоденниковій спадщині Кобзаря.

Список використаної літератури

1. Берестова А. А. Релігійна прецедентність у мові української прози кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.02.01 / А. А. Берестова. – Харків, 2016. – 212 с.
2. Волошкина И. Фразеологические потенции ономов / И. Волошкина // Słowo. Tekst. Czas: Frazeologia w idiolekcie I systemach języków słowiańskich (W 200. rocznicę urodzin Tarasa Szewczenki). – Szczecin-Greifswald, 2014. – Tom 2. – S. 437–445.
3. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики [Електронний ресурс] / О. Ю. Карпенко. – Режим доступу: <http://nadoest.com/o-yu-karpenko-problematika-stor-8> (15.08.2017).
4. Коцюбинська М. Х. Листи і люди: роздуми про епістолярну творчість / М. Коцюбинська. – К. : Дух і Літера, 2009. – 584 с.
5. Листування Тараса Шевченка / за ред. С. Єфремова. – Репринтне видання. – Черкаси : Брама – Україна, 2013. – 1056 с.
6. Піддубна Н. В. Вербалізація концепту «Бог» в епістолярному дискурсі Тараса Шевченка / Н. В. Піддубна // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / Донецький нац. університет; гол. ред. А. П. Загнітко. – Вінниця : ДонНУ, 2017. – Вип. 33. – С. 127–131.
7. Піддубна Н. В. Вербалізація релігійних почуттів у листах Тараса Шевченка / Н. В. Піддубна // Лінгвістичні дослідження : [зб. наук. праць / відп. ред. проф. Л. А. Лисиченко та ін.]. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2015. – Вип. 39. – С. 97–103.
8. Піддубна Н. В. Семантичні трансформації релігійної лексики в щоденнику Тараса Шевченка // Лінгвістичні дослідження : [зб. наук. праць / гол. ред. проф. К. Ю. Голобородько та ін.]. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. – Вип. 44. – С. 15–23.
9. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов / [Захаренко И. В., Красных В. В., Гудков Д. Б., Багаева Д. Б.] // Язык, сознание, коммуникация : [сб. статей / ред. Красных В. В., Изотов А. И.]. – М. : Филология, 1997. – Вып. 1. – С. 82–103.
10. Скаб М. Дерииваційні потенції біблійних крилатих слів і виразів як засіб виявлення української мовної картини світу / М. Скаб, М. Скаб // Мовний простір граматики : Актуальні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – С. 242–247.
11. Територія мови Тараса Шевченка : монографія / [С. Я. Єрмоленко, Г. М. Вокальчук, А. Ю. Ганжа, Л. П. Гнатюк, Г. М. Сютя]; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2016. – 348 с.

12. Тимошенко П. Д. Студії над мовою Тараса Шевченка / П. Д. Тимошенко. – К. : КММ, 2013. – 224 с.
13. Шевельов Ю. Слово впроваду до Леоніда Плюща як шевченкознавця // Плющ Л. Вибране. Екзот Тараса Шевченка. Навколо «Москалевої криниці». Дванадцять статтів / Леонід Плющ; передм. Ю. Шевельова. – К. : Факт, 2001. – 384 с.
14. Шевченко Т. Г. Кобзар. Вперше зі щоденником автора / Тарас Григорович Шевченко; упоряд. та комент. С. А. Гальченка; передм. І. М. Дзюби – Харків : Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2015. – 960 с.
15. Яковина О. П. Тарас Шевченко : істина – некомунікативна реальність / Оксана Петрівна Яковина, Олександр Трохимович Слободян. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2013. – 321 с.

Поддубная Наталия. Прецедентные религиозные имена в его-текстах Тараса Шевченко. В статье исследуются особенности употребления прецедентных религиозных имен в его-текстах Т. Шевченко. Наиболее часто поэт использовал прецедентные религиозные монотеонимы христианства, что свидетельствует о его глубокой религиозности, а сами имена входят в первый круг его теонемического фрейма. Прецедентные политеонимные имена античности Т. Шевченко использует преимущественно в переносном значении, интеллектуализируя свои записи. Наиболее активными прецедентными христианскими агнионимами являются имена Божьей Матери, совсем не употребляемые с отрицательной, иронической или юмористической коннотацией, как это наблюдается касательно некоторых других прецедентных религиозных имен, что подтверждает исключительное уважение Т. Шевченко к Деве Марии.

Наименования геортронимов в основном употребляются для обозначения времени, однако в использовании Т. Шевченко названия такого религиозного праздника, как *Воскресенье Христово*, позволяет «считывать» аллюзию с библейскими событиями смерти и воскрешения Иисуса Христа и указывает на христоцентричность самого поэта.

Ключевые слова: эпистолярный дискурс, дневниковый дискурс, прецедентное религиозное имя, прецедентный религиозный феномен, его-текст.

Piddubna Nataliia. Precedent Religious Names in T. Shevchenko's Ego-texts. The article explores peculiarities of the precedent religious names functioning in the ego-texts/diaries of T. Shevchenko. The Christian mono-theonyms prevail in the poet's diary records, that manifests and testifies his deep religiosity, and these names themselves are an integral part of the first circle of his theonymic frame. But T. Shevchenko uses precedent poly-theonymic names of antiquity mainly in a figurative meaning, intellectualizing his records content. The most frequently used precedent Christian agionyms are those which are used with reference to the Mother of God. It has been deduced that none of these agionyms is used with a negative, ironic or humorous connotation at all, as it has been observed in cases with some other precedent religious names. It confirms T. Shevchenko's extraordinary respect to Virgin Mary.

Key words: epistolary discourse, diary discourse, precedent religious name, precedent religious phenomenon, Ego-text.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2017